

МІСЦЕ ТА РОЛЬ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛІНГУ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

Шепелюк В.А.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри національної економіки та фінансів
Університету економіки та права «КРОК»

У статті досліджено трактування терміну «контролінг» та «фінансовий контролінг», за результатами якого уточнено це поняття. Розкрито сутність фінансового контролінгу його мета та основні методи та інструменти. За допомогою визначення мети, сутності контролінгу, було обґрунтовано доцільність впровадження фінансового контролінгу в систему управління підприємством.

Ключові слова: аналіз, контролінг, підприємство, підсистема, планування, система, управлінське рішення, управління підприємством, фінансовий контролінг.

Постановка проблеми У сьогоденній економічній ситуації неодмінними умовами вдосконалення методів управління є повне використання внутрішніх можливостей підприємства, тобто створення дієвої системи внутрішнього контролю, а також дослідження нової концепції інформації та управління. До таких новацій відноситься практика впровадження фінансового контролінгу, що потребує методичної підтримки та розробки пропозицій щодо побудови його впровадження на підприємствах України.

Мета дослідження. є висвітлення суті фінансового контролінгу та дослідження його ролі й місця в системі управління підприємством, систематизація наукових підходів вітчизняних та зарубіжних учених до трактування терміну «контролінг», навести його основні характеристики та обґрунтування доцільності застосування його в системі управління підприємством.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідження з розвитку та впровадження контролінгу в Україні і зарубіжних країнах здійснювались В.В. Верещагінін, І.І. Цигиликом, О.В. Оліфіровим, О.І. Благодатним, Е. Майером, Д. Ханом, А.М. Крамлінським, Н.І. Оленевим, Ф.Г. Примаком, С.Г. Фалько і Н.Г. Данілочкіною та іншими вітчизняними та зарубіжними вченими.

Але на сьогодні економічні дослідження з цього напрямку не є однозначними і потребують подальшого вдосконалення системи фінансового контролінгу.

Виклад основного матеріалу. Управління фінансами, як найважливіша сфера діяльності будь-якого підприємства, зумовлює необхідність побудови цілісної концепції, що дасть змогу на підставі об'єктивної та суб'єктивної інформації приймати оптимальні й реальні рішення, які сприятимуть підвищенню ефективності їх функціонування.

Сучасна система управління підприємством це складний процес, планування, організації, мотивації, контролю й регулювання дій персоналу, постановки стратегічних цілей і тактичних завдань підприємства, ухвалення управлінських рішень і забезпечення їх виконання.

Сьогодні ефективне управління підприємством вимагає створення інформаційної системи, яка б забезпечувала якісні, надійні та своєчасні дані для прийняття керівниками управлінських рішень. Такою інформаційною системою на підприємстві виступає контролінг. Контролінг є компонентом управління, забезпечує його інформацією для координації, організації та регулювання об'єктів.

На жаль більшості підприємств України контролінг ще не сформувався як цілісна система збору, аналізу, інтерпретації і представлення корисної інформації підприємства з ціллю прийняття на її основі оперативних, тактичних та стратегічних рішень. Відсутня єдина методична база формування контролінгу як системи. Тому виникає питання у більшості керівників: яким же повинен бути сучасний контролінг.

Однією з причин виникнення сучасної кризової ситуації на багатьох українських підприємствах є низький рівень менеджменту. Саме некваліфіковані та помилкові дії керівництва привели велику кількість суб'єктів господарювання на межу банкрутства. Істотним фактором, який зумовлює прийняття неправильних управлінських рішень, є відсутність на вітчизняних підприємствах ефективної системи контролінгу.

Контролінг – нова концепція інформації та управління, що забезпечує підтримку внутрішнього балансу підприємства шляхом формування інформації про витрати і прибутки та надання її керівництву для прийняття оптимальних управлінських рішень.

До Німеччини термін «контролінг» потрапив з Америки, де, в основному, відбувався розвиток контролінгу як концепції. В Німеччині у 1971 р. німецьким ученим доктором Альбрехтом Дайле було засновано Академію контролінгу. Під контролінгом А. Дайле розумів процес, що дозволяє оволодіти економічною ситуацією на підприємстві [4, с. 12]. В той же час у Великобританії і США укорінився термін «управлінський (внутрішньогосподарський) облік», хоча працівників, до чийх посадових обов'язків входить ведення управлінського обліку, там називають

контролерами. В Україні використовують обидва терміни: і контролінг, і управлінський облік.

Існують різні підходи щодо визначення цього терміну. В своїх працях Ман Р. і Майер Е. бачать контролінг як процес управління майбутнім для забезпечення довгого функціонування підприємств і його структурних одиниць [4, с. 13].

Думки українських вчених-економістів у визначенні суті контролінгу розділяються.

На приклад, Пушкар М.С. під контролінгом розуміє концепцію ефективного управління економічним об'єктом з метою забезпечення його сталого і тривалого існування в постійно змінюваному середовищі [6, с. 12].

О.І. Благодатний відмічає, що контролінг – це сучасна концепція управління діяльністю підприємства, яка координує і об'єднує спроби різних служб і підрозділів для досягнення поставленої мети [1, с. 6]. Дане визначення не уточнює якої саме поставленої мети допомагає досягти контролінг.

О.В. Оліфіров зазначає, що контролінг – це сучасна технологія управління, орієнтована на досягнення кінцевих результатів діяльності підприємства [5, с. 11].

На думку Цигилика І.І. контролінг – це система спостереження та вивчення поведінки внутрішнього економічного механізму конкретного підприємства і розробка шляхів для досягнення мети, яку воно ставить перед собою [10, с. 11].

Сухарева Л.А. та Петренко С.Н. вважають, що контролінг можна представити системою, яка розвиває використання ним традиційні бухгалтерські, аналітичні й інші прийоми та засоби, вивчає проблеми, що дозволяє виробити необхідні управлінські рішення як оперативного, так і стратегічного характеру [7, с. 10]. Також, за їхнім твердженням, система контролінгу – це принципово нова концепція інформації й управління, яку можна визначити як обліково-аналітичну систему, яка реалізує синтез елементів обліку, аналізу, контролю, планування, яка забезпечує як оперативне, так і стратегічне управління процесом досягнення цілей і результатів діяльності підприємства [7, с. 8].

В основу контролінгу сучасними українськими економістами покладено відслідковування найважливіших сфери діяльності: облік, аналіз та планування результатів, контроль, аналіз потенціалу підприємства, пошук «вузьких місць», зростання підприємства, стратегія просування товару на ринок, управління стратегічним розвитком.

Роль контролінгу, в системи управління є отримання інформації, що характеризує діяльність підприємства також складових його оточуючого середовища і координація на цій основі діяльності системи внутрішньогосподарського контролю з метою досягнення намічених завдань чи цілей. Контролінг повинен реагувати на слабкі сигнали, тобто отримувати завчасну інформацію, оперативно втручатися у процеси, які загрожують підприємству, виявляти та послаблювати вплив несприятливих тенденцій.

У сучасній практиці управління контролінг розглядають як систему, яка включає в себе такі

елементи фінансовий контролінг, інвестиційний контролінг, контролінг персоналу, маркетинговий контролінг та інші елементи залежно від специфіки діяльності підприємства.

Основним елементом системи управління є фінансовий контролінг, так як мета будь-якої системи управління підприємством є отримання максимального прибутку.

Заслугує уваги точка зору вітчизняних дослідників до трактування терміну «фінансовий контролінг». На думку М.І. Татарчук трактує фінансовий контролінг як контролюючу систему, що забезпечує концентрацію контрольних дій на найбільш пріоритетних напрямках фінансової діяльності підприємства, своєчасне виявлення відхилень фактичних показників від запланованих і прийняття оперативних управлінських рішень, які забезпечать нормалізацію цих показників [9].

О.О.Коковихіна стверджує що, фінансовий контролінг – це підсистема контролінгу підприємства, що здійснює орієнтоване на результат управління фінансами підприємства за допомогою використання методів і інструментів фінансового менеджменту, забезпечення безперервного потоку внутрішньої і зовнішньої інформації для ухвалення управлінських рішень [3].

На думку С.В. Івахненкова, О.В. Мелих фінансовий контролінг є інтегрованою підсистемою прийняття управлінських рішень щодо пріоритетних напрямків фінансової діяльності підприємства, яка базується на комплексному аналізі даних бухгалтерського обліку, внутрішнього контролю та передбачає узгодження фінансових аспектів функціонування усіх підрозділів підприємства [2].

З точки зору О.О. Терещенка фінансовий контролінг – є системою інформаційного забезпечення координації всіх підсистем управління і передбачає використання методів і процедур із бюджетування, стратегічного планування, управлінського обліку, фінансової діагностики, інвестор-рілейшенз, управління ризиками і внутрішнього контролю, які у сукупності зорієнтовані на підвищення ефективності фінансово-економічних рішень і збільшення вартості компанії [9].

Таким чином, узагальнюючи різноманітні трактування вітчизняних вчених, можна зазначити, що основною метою фінансового контролінгу у системі управління є забезпечення постійної ефективної діяльності підприємства, як в поточному, так і у майбутньому періоді за допомогою фінансових інструментів та орієнтація управлінського процесу на отримання прибутку і зростання вартості капіталу та мінімізацію фінансових ризиків.

Фінансовий контролінг – це система управління, яка дає змогу досягати оперативні та стратегічні цілі підприємства. Застосування фінансового контролінгу в управлінні підприємством потребує використання конкретних методів та інструментів. До основних методів та інструментів фінансового контролінгу належать: система директ-костинг та стандарт-кост, аналіз точки беззбитковості, АВС-аналіз,

функціонально-вартісний аналіз, SWOT-аналіз (аналіз сильних і слабких сторін на підприємстві), бюджетування, бенчмаркінг, портфельний аналіз, система раннього попередження та реагування.

Однією з головних причин виникнення та втілення концепції фінансового контролю стала необхідність у системній інтеграції різних аспектів управління бізнес – процесами в організаційній системі. Основною метою фінансового контролінгу в сучасних умовах підприємства є формування у менеджерів сучасних вимог з концептуальних аспектів управління підприємством на базі інтегрування та спрямування діяльності різних служб та підрозділів на досягнення оперативних і стратегічних цілей.

Система фінансового контролінгу на підприємстві є водночас постачальником і споживачем інформації для менеджерів. Тому у структурі підприємства варто створити службу фінансового контролінгу, яка може бути в складі фінансової служби на підприєм-

стві. Запровадження системи фінансового контролінгу на підприємстві дасть змогу підвищити рівень його ліквідності, ділової активності, прибутковості, фінансової стійкості, збільшити ефективність використання фінансових ресурсів, поліпшити оперативність та якість прийняття управлінських рішень, запобігти виникненню кризових економічних ситуацій, ідентифікувати причини фінансових проблем та сприяти їх ефективному усуненню.

Висновки: Україні просто необхідно активно формувати фінансовий контролінг в системи управління. Застосування даної системи дасть можливість підприємствам України підвищити рівень координованості процесів планування, контролю, обліку, аналізу, забезпечити виробничі процеси відповідними методами та засобами, які необхідні для якісного вирішення управлінських рішень. Ця система могла б стати важливим інструментом виводу українських підприємств з кризового стану.

Література:

1. Благодатний О.І. Контролінг малого бізнесу регіону в ринкових умовах: Автореф. канд. екон. наук / ДДУ. – Донецьк, 2000. – 32 с.
2. Івахненко С.В. Фінансовий контролінг: методи та інформаційні технології / С.В. Івахненко, О.В. Мелих. – К.: Знання, 2009. – 319 с.
3. Коковіхіна О.О. Необхідність фінансового контролінгу як системи ефективного управління діяльністю підприємства залізничного транспорту / О.О. Коковіхіна // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2012. – № 38. – С. 196-199.
4. Манн Р., Майер Э. Контроллинг для начинающих. Пер. с нем. Ю.Г. Жукова / Под ред. и с предисл. В.Б. Ивашкевича. – 2-ое изд., пер. и доп. – М.: Финансы и статистика, 1995. – 304 с.
5. Оліфіров О.В. Контролінг інформаційної системи підприємства в умовах невизначеності : Автореф. ... канд. екон. наук / КНТЕУ. – К., 2004. – 29 с.
6. Пушкар М.С., Пушкар Р.М. Контролінг – інформаційна підсистема стратегічного менеджменту: Монографія. – Тернопіль: Карт-бланш, 2004. – 370 с.
7. Сухарева Л.А., Петренко С.Н. Контроллинг – основа управления бизнесом. – К.: Эльга, Ника-Центр, 2002. – 208 с.
8. Татарчук М.І. Корпоративні інформаційні системи: навч. посіб. / М.І. Татарчук. – К.: КНЕУ, 2005. – 291 с.
9. Терещенко О.О., Сташук Д.М., Савчук Д.Г. Сучасний стан і перспективи розвитку фінансового контролінгу (до підсумків українсько-російського «круглого столу») // Фінанси України. – 2011. – № 2. – С. 117-126.
10. Цигилик І.І. Контролінг (навчальний посібник у схемах і таблицях): Навчальний посібник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2004. – 76 с.

МЕСТО И РОЛЬ ФИНАНСОВОГО КОНТРОЛЛИНГА В СИСТЕМЕ УПРАВЛЕНИЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬЮ ПРЕДПРИЯТИЯ

Шепелюк В.А.

кандидат экономических наук,

доцент кафедры национальной экономики и финансов

Университета экономики и права «КРОК»

В статье исследованы термин «контроллинг» и «финансовый контроллинг», по результатам которого уточнено это понятие. Раскрыта сущность контроллинга, его цель и основные методы и инструменты. С помощью определения цели, сущности контроллинга, была обоснована целесообразность ведения финансового контроллинга в систему управления предприятием.

Ключевые слова: анализ, контроллинг, предприятие, подсистема, планирование, система, управленческое решение, управление предприятием, финансовый контроллинг.

THE PLACE AND ROLE OF CONTROLLING IN THE MANAGEMENT SYSTEM OF THE ENTERPRISE ACTIVITIES

Shepeluk V.A

Ph.D. in economics

University of Economics and law «KROK»

The article examines the interpretation of the term "controlling" and "financial controlling", the results of which clarified this concept. The essence of management accounting, its purpose and basic method and the tool. By means of definition of the purpose, essence of controlling, expediency of introduction of controlling in system of management of the enterprise was proved.

Keywords: analysis, controlling, enterprise, subsystem, planning, system, management decision, enterprise management, financial controlling.